

ТРИ ДЕЛА
МИРОСЛАВА ЈОСИЋА ВИШЊИЋА

ВЛАДИМИР ГЛИШИН

„БАРОН ИЗ ШАРАГА”
МИРОСЛАВА ЈОСИЋА ВИШЊИЋА

Када узмете Мирослављеву књигу у руке, а наслов јој је *Барон из шарага*, суочавате се са две странске речи. Па прво то да објаснимо, да би нам лакше било да разумемо и нашег главног јунака овог романа.

Дакле, барон илити баронеса је нижа племићка титула. У феудалној западној Европи, барон је био феудални господар и у исто време и непосредни вазал краља, а касније, као што ћемо видети и у роману, постао је само почасна племићка титула. У Немачкој, одакле је титула увезена и у Стапар, титула барона се придавала члановима витешких породица које су биле непосредни вазали цару. А онда од 15. века титула се давала и племићким породицама које су биле у вазалном односу према другом велможи. По томе је титула барона, на немечком *Freiherr*, била по рангу одмах испод грофовске. Остаје нам само још да објаснимо и порекло речи барон. Реч долази од старофранцуске *baron*, а ова опет потиче од франачке речи *baro* која значи „слободњак, ратник”, па се ондак она спојила са староенглеском речи *beorn*, која значи „племић”.

Остаје нам и друга реч, *шарага*. Ова реч је немачког порекла, а на немачком гласи, *Scharagen*, што је на том језику: кош у колима, илити стражњији део кола.

Неколико речи о породичном пореклу нашег главног јунака *Барона из шарага*, онако како га је описао Мирослав.

„Познато је да су у породици Стапаров племенити барони били Марков рођени деда Обрад који је грешком попио отров за пацове, па прадеда Немања који је носио пушку и каму у четири

ослободилачка рата и најмање две узалудне буне... па чукундеда Вучко који је једини умро здрав и смирен на отоману од зобне сламе, па наврндеда Јанко који се једнако бунио у црквеној општини и у биртији поред храма званој *Мала црква*, па онда и аскурђел Марко који је писмен и говорљив, први био пренумерант, уписан у последњи табак разних издања, и имао библиотеку од педесет и седам књига. А за оне старије у фамилији племенитих Стапарових, силне и постојане курђупе, курлебала, сукурдове, сурдепаче, омжикуре, курајбере и њихове претке, нема позданих података.”

Сада када знамо геномско, а и порекло две речи из наслова књиге Мирослава Јосића Вишњића, лакше ће нам бити да опишемо и самог јунака, али богоми и стапарски амбијент у коме је један такав барон, макар и нижег племског ранга, потекао.

Марко пл. Стапаров, „дошао је на свет 2. августа 1939 (родила га је зубарка Злата, отац непознат), пребегаво је на Запад 27. октобра 1959, вратио се у Стапар 21. септембра 1989”. Марко је био, када га је писац упознао, „висок метар и седамдесет два сантиметра, тежак седамдесет и пет кила, проћелав и често мргодан, мада је под кожом био мангуп”.

„Родио се мој јунак у обичним паорским колима, на кудељном покровцу са осиама, у дудовим шарагама, док су му лакоручу зубарку мајку Злату возили (труцкавом и прашњавом ленијом) са старог салаша илити мајура код Ђамбирове јаме у ново Породилиште на првом северном ћошку Ђороша... А ко је још био у тим паорским колима, на кожном сицу, у шарагама и међу резбареним лотрама, једино Свемогући зна.

Због тога су они виспренији, наирошени мештани, шерети и згубидани, данас није могуће утврдити да ли је радила страсна *Гинина кујна*, манастирска порта или штуцована Фетерова берберница (’рекла-казала’, не само по књијару Бељану) једином законитом унуку Обрада пл. Стапаровог и сину зубарке Злате пл. Стапарове (па и непознатог пл. бабе под сумњивом кабаницом), додали оно *из шарага*.”

А сад нешто и о Стапару.

„Пословни и политички центар Стапара била је Дудара, целом његовом дужином пружале су се улице, локалне леније зване *сокаци* или *ћојеси*: на западу Јарош, Бакариш и Ђорош, у центру Плац, на истоку Бара и Шандор, на југу Занково и Сокачић, а попречно су ишле, преседале их: Северна, Багремарска, Школска, Централна, Железничка и Јужна улица...”

Летња слава Стапара је била Велика Госпојина (Успеније Пресвете Богородице, 28–29. августа), а зимска слава Оведеније (Ваведење Пресвете Богородице, 4. децембра). А свака породица имала је своју славу (Николу, Јована, Георгија, Стевана, Петку, Богородицу... све по црквеноме календару)."

Дакле, „имао је Стапар све што треба народу да мирно живи, између неба и земље”.

„У предвечерје крвавог братоубилачког рата, родио се мој јунак Барон, под пуним крштеним именом Марко пл. Стапаров”, а онда следи: „ово је књига о племенитом Барону, приповетка или ти роман о господину Марку пл. Стапаровом, луталици и станарици, ово је евенка или ти венац петљи о једном вредном, оштроумном и кочоперном Стапарцу”. Мој коментар, није Марко једини такав Стапарац, познајемо ми и неке друге таке Стапарце, зар не? А осим Барона „из шарага” у овој књизи описују се и: „Јунаци по директној линији, али и побочњаци. Његови преци, пријатељи и познаници. Староседеоци и дођоши. Сведоци.”

Све те догодовштине и догађања Мирослав Јосић Вишњић је поделио, описао у 42 петље – са могућим још значењем: чвор, омча – кроз које пролази око стотинак Стапараца. Он их петља, запетљава, отпетљава, упетљава, распетљава, препетљава...

Током свих тих петљавина у четрдесетак раздела, јунака романа верно служе Мрша и Грца (као Санчо дон Кихота), а у главне токове приповедања слива се још стотинак „јунака” међу којима су матичар Милета, игуман Никанор, учитељица Соња, чича Врбић, адвокат Мاستилов, књижар Бељан, госпођа Смиља, доктори Окрња и Стева, управник Стојко, вајар Жарко, сањари, бирташи, писци, попови, виноградари, гробари, академици, веслачи, новинари, гајдаши... Дакле, цео Стапар а и шире!

Сви ови измишљени, прави и стари Стапарци имају презимена чији је завршетак на -ов као Ђаволанов, на -ин као Хајдин, на -ев као Жегуљев, на -ски као Куцурски, на -чки као Паланачки, на -шки као Лудошки, на -ан као Алмажан, на -ак као Улепак, на -ац као Фијуковац, на -ар као Љуштикар, на -ета као Ништета, на -ник као Шорник... А ондак, Барон је о фамилији Мршиној која је са „ац” прешла на „ов” све најлепше говорио, поштовао је оне на „ски”, „ин” и „шки” па су и Грцини преци и потомци „били код њега на врху листе за клањање”.

Осим свих набројаних јунака Мирослав је у роман унео и неки аутобиографски податак, а можда и читав низ података нама недокучивих. Међутим, за један могу да сведочим. На 214. страни описује приповедач свој разговор са једним од јунака романа

о учлањењу Барона у Пасуљску академију новинара и уметника, ПАНУ.

„Председник ‘пасуљара’, доживотно у оставци, у једном разговору објављеном у месечном билтену те академије са ребарцима и димљеном сланином, говорио је о стипендијама сиромашним а талентованим ђацима и студентима.

Убеђивао ме је да доведем Барона на посматрање, то је први корак на путу до чланства (‘Сигуран сам да обожава пасуљ’), радо би га примили у ПАНУ и дали му повељу са заставицом из дударског *Чешворојеванђеља* са потписима свих присутних чланова.

Барон је пуцнуо прстима.

– Стапару је и једна Акадмија превише!

– Али није ПАНУ тако уштогљена као она права, државна Академија. Међу љубитељима пасуља нема зависти, једа и шмркања. У тањирима са ребарцима и сланиницом влада либерализам.

– Свака академија је као секта.

– Грешит Бароне, пасуљски академици помажу свима, нема везаних језика.”

Па да ту и завршим. *Барон из шараџа* је „кочоперна, оштроумна и духовита” књига. После *Пој Ћуре и њој Сјуре* нико није тако верно описао менталитет оних из Прека као што је то у *Барону из шараџа* урадио Мирослав Јосић па још и Вишњић. Ја сам родом из Бачке, значи да сам Бачканин, Пречанин, па и као сведок а и као Јосићев саплеменик могу да му захвалим за ову изванредну књигу коју је очигледно писао са много љубави, али као и у традицији пасуљских академика, у *Барону* нема везаних језика.

И да не би било само похвала. Неко је написао да је ова књига „лек за несаницу”. Више него тачно. Међутим, да би књига била заиста лек за несаницу, молим издавача и писца да је подели на два дела, јер овако велика, тешка три фртаља киле, пет стотина страна, тешко се чита у кревету. Ипак, можда сам ја овде погрешно. Књига не била тако тешка, велика, дебела, да на крају романа није одштампана и листа имена које је издавач назвао претплатницима, мада би у духу књиге био прикладнији израз, пренумеранти. А таквих је на списку преко 270, што само потврђује да Мирославу Јосићу Вишњићу верујемо и на невиђено, имали смо поверења да ће да натрукује нешто веома вредно, што је и учинио. Искрене честитке!